

K Ü L Ö N F É L É K.

Unitárius napok, unitárius gondok. Az 1935. évi Főtanács 42 jk. sz. határozatával a szervezeti törvényjavaslat újabb részletes megtárgyalása céljából egy nagyobb bizottságot küldött volt ki, amely az elnöki tanácsból, az esperesekből, felügyelő-gondnokokból és a lelkész kör elnökéből állott. Ezt a bizottságot az egyházi vezetőség szeptember 17-re hívta össze Clujra. A bizottság tagjai csaknem teljes számban megjelentek s a püspök és Dr. Ferenczy Géza főgondnok urak elnöklete mellett három napon át részletes és beható eszmecserét folytatott a szervezeti törvényjavaslatról. A tárgyalás megkezdése előtt súlyos aggodalmak hangzottak el abban a tekintetben, hogy vajjon helyes és célszerű lépés-e a mai helyzetben, hogy egyházalkotmányunk régi, kipróbált alapjait elhagyjuk s ujakkal kísérletezzünk? A bizottság nem tartotta magát illetékesnek arra, hogy e kérdésben állást foglaljon, s ezért a reform-javaslatot eleitől végig pontonként letárgyalta. A legtöbb kérdésben sikerült egyöntetű megállapodásra jutnia, úgy, hogy most már minden ízében jól előkészített javaslat kerül az E. Főtanács elébe. A megbeszélések során az az általános óhajtás jutott kifejezésre, hogy a mai nehéz időkben minden unitárius embernek össze kell fognia az egyház és az unitárius vallás érdekében. Különösen óvakodni kell olyan hírek terjesztésétől, amelyek alkalmasak a gyanu és a bizalmatlanság ébresztésére, mielőtt azok hivatalos uton tisztázást nyertek volna, mert a legjobb törvény sem boldogít, ha nincsen meg a lelkek harmóniája.

Külföldi vendégeink. Folyó évi szeptember hó első napjaiban két előkelő vendége volt egyházunknak. Az egyik *Dr. Hall Alfréd* Angliából. Schaffieldi lelkész, akit Kopenhágában a keresztény szabadelvű egyházak világszövetsége elnökének választottak. Neve nem volt ismeretlen előttünk eddig is. „Egy unitárius hitvi-

laga“ címen magyarul is megjelent munkája révén, amelyben az unitarizmus szépségét és mélységeit olyan tisztán, világosan és logikusan fejtette ki, bevészte nevét mindazok lelkébe, akik olvasták. A kopenhágai konferencián mondott elnöki beszéde, amely folyóiratunkban egész terjedelmében megjelent, szintén mint egy fennkölt gondolkozásu, eszményekért hevülő papot állította előnkbe. — A másik vendégünk *Stejskal József* a cseh nemzeti egyház egyik püspöke, aki ezen egyház patriarkátusa nevében és megbízatásából látogatott hozzánk. Személyes- és magánérinkezésünk eddig is volt a cseh nemzeti egyház egyes vezető tagjaival. De ez az első hivatalos találkozás, ami által történelmi jelentőségü ez a látogatás. A két illusztris egyházi férfi Cluj-ról kiindulva meglátogatta előbb néhány turda-ariesi egyházközségünket s azután a cristuri, odorheui és treiscauni egyházkör több egyházközségét. A fogadtatás külsőségeiről nem szölnk. Az mindenütt lelkes és szép volt. A vendégek mindenütt elsősorban a templomot keresték fel, ahol fogadták és vizsnozták az üdvözléseket s istentiszteleteket tartottak. Ezenkívül hiveink helyzetéről, hitbeli állapotáról tudakozódtak. Külsőleg nagy különbség volt közöttük. Az egyik, az angol unitárius pap, egyszerű polgári öltözetében, a másik, a cseh nemzeti egyház díszes főpapi ornátusában jelent meg. De mindakettő lelkében az erős hit és a testvéri szeretet lángja lobogott. Különös látványt nyújtott a cseh püspök, amidőn a mi egyszerű templomaink szószékén piros kehellyel és kettős kereszttel díszített reverendájában a saját egyháza liturgiája szerint végzett istentiszteletet. De emez előttünk szokatlan külsőségek között is büszkén hirdette az egy Istenben való hitet, s vigasztalásunkra párhuzamot vont a mi és az ők szenvedéseik között, s a Dávid Ferenc tragikus sorsát a Husz Jánoséval hasonlította össze. Mi hálásak vagyunk az isteni gondviselésnek, hogy megpróbáltatásaink között is ilyen apostolokat küld hozzánk, akik éreztetik velünk, hogy kevés számunk mellett sem vagyunk elhagyatva, mert a világ különböző részében milliók figyelik életünket s érdeklődnek sorsunk iránt. De hálásak vagyunk azoknak is, akik fáradtságot nem kimélve, üzeneteket hoznak a mi hitbeli rokonainktól.

Doktorrá avatás. *Nagy Józsefet*, a cluji unitárius el. fiúiskola hasonló nevü tanítójának, jeles tehetségü és kiválóan képzett fiát a helybeli egyetemen 1935 július 6-án orvos-doktorrá avatták. Sok szerencsét és szép sikert kívánunk a fiatal hitrokon orvosnak.

A nemzeti szociálizmus és a vallásfelekezetek.

A német nemzeti szociálista pártkongresszushoz, mely Nürnbergben szept. 11-én gyűlésezett, Hitler kiáltványt intézett, melyben a vallásfelekezetekről ezeket mondotta: „A nemzeti szociálista pártnak nem volt és nincs szándékában, hogy Németországban bármilyen módon is fellépjen a kereszténység ellen. Ellenkezőleg. A párt alkotmányos úton a lehetetlenül széttagolt prot. egyházak helyett, nagy evangélikus birodalmi egyházat óhajt alakítani, anélkül, hogy bármiképpen is beleavatkozna hitvallási kérdésekbe. A párt továbbá megkísérelte a római szentszékkal konkordátum megkötésével mindkét fél számára hasznos és állandó viszonyt teremteni. Mindenütt elnyomja Németországon az istentagadó mozgalmat és küzd sok olyan jelenséggel, amelyekkel tulajdonképpen az egyházaknak kellene megküzdeniök. Azt azonban nem tűrheti, hogy a vallásfelekezetek politizáljanak és tovább folytatja akcióját, hogy megtisztítsa a közéletet azoktól a papoktól, akik eltévesztették hivatásukat, mert inkább politikusok, mint papok voltak.“ Bármilyen szépen hangzik ez a nyilatkozat, mégis kiérzik belőle az a diktatorikus törekvés, mely az állami mindenhatóságot a vallás területeire is ki akarja terjeszteni, ami lehet jó politika, de ellenkezik a hit- és lelkiismereti szabadságról vállott elveinkkel.

Keresztény vagy keresztyén? A Keresztény Magvető régebbi köteteinek olvasói emlékezhetnek arra a nyelvtani vitára, amelyben előbb Kriza János (Keresztény Magvető IV. kötet 279 lap), utóbb Kanyaró Ferenc vette védelmébe a keresztény szót a keresztyénnel szemben, amiért némelyek az unitáriusoktól még a protestáns címet is meg akarták tagadni. Kriza János azt a nézetét fejezte ki, hogy a nyelvfejlődés iránya arra mutat, hogy fokozatosan a *keresztyén* szóhasználat elmulik s a *keresztény* alak terjed el általánosan. Most az Erdélyi Múzeum 1935 évi 4–6 sz. 175 lapján a Nyelvművelés rovatban e kérdéstről ezeket olvassuk: „A *keresztyén* és a *keresztény* szóhasználat kérdésében érdekes és eredményes vita folyt le a Magyar Nyelv c. folyóiratban. A Tolnai Vilmos (1934. 65–68. l.), Horger Antal (u. o. 193–196. l.), Sági István (u. o. 196–200. l.) és Marjalaki Kiss Lajos (u. o. 246–248. l.) adatközlései és magyarázatai után már alig lehet kétséges a helyes szóhasználat. A szó történeti vizsgálatából kiderült, hogy a *keresztyén* szavunk *keresztény* válto-

zata nem Pázmány alkotása, amint ezt sokan állítják, hiszen Pázmány következetesen mindig *keresztvént* írt. A keresztény változat későbbi Pázmánynál, a XVII. század közepén tűnik föl, még pedig először protestáns nyomtatványok címlapján fordul elő (Kömáromi Csipkés György: *Az Keresztény* Isteni-Tudománynak summája, 1653.), úgyhogy a *keresztény* alak a könyvészet szerint protestáns eredetű. Zrinyi a Szigeti Veszedelemben legtöbbször *keresztvént* ír, Mikes és Páriz Pápai mind a kettőt használja, s az első katolikus író, aki következetesen a *keresztény* alakot népszerűsíti, Csúzi Zsigmond volt a XVIII. században (Zengedező sip-szó, 1723.). A két változat felekezeti elkülönülése a Kazinczy-korában kezdődik s a múlt század második felében a *keresztény* szó hódítja el az általános használatot. Nyelvtörténetileg nem két, hanem három alakja van a szónak. A Tihanyi kódexben, a Zrinyiászban és a nép nyelvében gyakori a *keresztén* változat. Ezt úgy magyarázhatjuk, hogy a *keresztvénből* előbb *keresztén* lett, majd a tövég palatalisatiójával *keresztény*. Ez ugyanolyan, mint ahogy a *Sebestyén-Sebestén*, majd *Sebestény* változat keletkezett. „A *keresztvént* — Sági István véleménye szerint — többszázados multja miatt nem mondhatjuk Baróti Szabó Dáviddal idegenszerűnek, de nem tekinthetjük a már szintén majdnem háromszáz éves *keresztényt* sem téves szófejtés eredményének.“ „A magyar nyelvészeknek — írja Horger Antal — e szóval kapcsolatban már csak egy feladatuk van: a lehetőség szerint kimutatni, hogy ki vagy kik találták ki azt a nyelvészeti csodabogarat, hogy a protestánsoknak a régi *keresztvént* alakot kell használniok, nem pedig az újabb, de egyébként teljesen kifogástalan *keresztény* alakot, holott az egykori *isa pur és chomun vagymuk* helyett már ők is úgy mondják, mint minden magyar ember: *bizony por és hamu vagyunk!* Azonban ennek a keresztény magyarság egysége érdekében nagyon kívánatos érvényesítése már nem a nyelvészek feladata.“

Tanévmegnyitás a cluji unitárius főgimnáziumban.

F. évi szeptember 15-én ünnepélyes keretek között nyitotta meg a tanévet a cluji főgimnázium. Az ifjuság éneke után imádságot mondott Benczédi Pál vallástanár. Gálffy Zsigmond igazgató megnyitotta a tanévet. Az ifjusághoz buzdító beszédet a főtisztelendő püspök ur mondott. A folyó tanévben helyreállott a régi VIII. o. gimnázium. Beiratkozott a VIII. o. gimnáziumba összesen 170 növendék.

Tanévnyitás a Teológiai Akadémián. A Teológiai Akadémia 1935—36. tanévi megnyitó ünnepélye f. évi október hó 1-én volt a diszteremben, amely alkalommal az ifjúság éneke után imádságot mondott Dr. Varga Béla tanár. Felolvasást tartott a gyakorlati kereszténység főbb irányelveiről Vári Albert dékán és a tanévet megnyitotta. Az ifjúsághoz buzdító beszédet intézett Dr. Boros György püspök úr. Beiratkozott az 1935—36 tanévre az V. évfolyamra 25 hal'gató. Gyakorló lelkészöndevék van 7, kik mindnyájan el vannak helyezkedve különböző egyházközségekben gyakorlati éveik kitöltése céljából.

Különböző és különféle. „A német mind a kettőt így fejezi ki: *verschieden*, és sokan nálunk is csak *különböző-t* mondanak, irnak, s mellőzik a *különféle-t*, pedig a kettő nem egészen ugyanazt jelenti. A *különböző* annyi mint: egymástól különböző, elütő, a *különféle* meg: sokféle. A jelentésbeli különbséget ilyen példák szemléltetik: *különböző* véleményen vagyunk, *különböző* szokásu emberek, *különféle* betegségek, kérdések. *Különböző* híreket hallottam: ez azt jelenti, hogy egymástól eltérő híreket hallottam; *különféle* híreket hallottam: ez pedig annyi, mint sokféle hirt hallottam. A magyar nyelvnek igen finom különbségtevése ez, nem csoda; ha legtöbben nem veszik észre a kétféle árnyalatot.“ (Erdélyi Múzeum, 1935. évf., 4—6. sz. 174. l.).

Gyászhir. *Özv. Vaska Béláné, sz. Koszteczy Anna* ny. tanítónő, unitárius pap özvegye 76 éves korában hosszas szenvedés után szept. 19-én Clujon elhunyt. Mint tanítónő a pontosság és lelkiismeretesség mintaképe, mint feleség és édes anya a szeretet megtestesülése volt. Hosszas özvegyiségének a gondjait súlyos betegsége növelte, melyeket szeretett gyermekei igyekeztek enyhíteni. Vaska Dezső nyugdíjbizottságunk előadója édesanyját gyászolja az elhunytban. Nyugalma legyen csendes!

Szerkesztésért felel: VÁRI ALBERT.

Nyilvános nyugtázás.

A Keresztény Magvetőre az utolsó nyugtázás óta a következő befizetések történtek :

Ifj. Kádár Lajos 69, Pap Mózes 100, Péter Sándor 100, Nagy Béla (Sighișoara) 100, Dr. Szolga Ferenc 100, Dr. Bernád Ágoston 100, Dr. Lukácsi József 200, Dr. Ferencz József 100, Puksa Endre 100, Dr. Gyergyay Árpád 200, Dr. Gspann Károly 200, Müller Géza 100, Dr. Jancsó Ödönné 100, Dr. Pállfy László 100, Dr. Csutak Mihály 100, Jara de jos 200, Péter Sándor 100, Dr. Szolga Ferenc 100, Unitárius főgimn. I. G. Duca 200, Pap Mózes 100, Lőrinczy Dénes (București) 200, Gálfalvi Samu 200, Dimény Lajos 300, Nagy Béla (Sighișoara) 50 Leu. Ezenkívül több lelkesz fizetett a kongruából, ami nyugtázva van mindenkinek.

Tisztelettel kérem az előfizetési díjak és hátralékok be-
küldését, hogy a folyóiratot pontosan küldhessük.

Cluj, 1935 szeptember 21.

Hadházy Sándor,
pénztárnok.

